

Tyttöjen toimijuus ja uhrius seksistisen väkivallan ja välittämisen kietoumassa

Helena Louhela

Tyttöihin ja naisiin kohdistuva seksistinen väkivalta on edelleen yksi maailman suurimmista ihmisoikeusrikkomuksista. Tyttöjen oma kokemus seksistisestä väkivallasta ei kuitenkaan aina ole linjassa vallitsevien normien kanssa. Tämän seurauksena tyttöjen mielipiteet ja tunteet väkivaltakokemuksistaan voivat tulla ohitetuiksi. Artikkelini kertoo siitä, kuinka nuori nainen sanallistaa ja tulkitsee fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa sisältänyttä suhdettaan aikuisen miehen kanssa, joka lain mukaan määritellään lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. Aineisto sisältää neljä 2010-luvun loppupuoliskolla toteutettua haastattelua haastateltavien ollessa 15–19-vuotiaita. Analyysissä hyödynnetään teoreettista viitekehystä, jonka kautta kuvaan, kuinka tyttöjen seksistisen väkivallan kokemuksiin voi nivoutua välittämisen tunteita sekä toimijuuden ja vaiennetuksi tulemisen ristiriitaista vaihtelua. Monenlaiset tekijät vaikuttavat siihen, millä tavoin tytöt suhtautuvat ja määrittelevät kokemansa seksistisen väkivallan. Tämän lisäksi yhteiskunnallinen normistomme asettaa tytöille ristiriitaisia odotuksia olla sekä aktiivinen toimija että oikeanlainen uhri väkivaltatilanteissa. Tutkimukseni haastaakin määrittelemään seksististä väkivaltailmiötä ja tyttöjen toimijuutta kontekstuaalisina ja tilannekohtaisina ilmiöinä. Tämän lähtökohdan kautta yhtenäistä terminologiaa tulisi kehittää nuorille ja kasvattajille seksistisen väkivallan ennaltaehkäisyyn ja jälkikäsitteilyyn.

Asiasanat: seksistinen väkivalta, toimijuus, tytöt, uhrius, välittäminen

Tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa sukupuolistunutta väkivaltaa pidetään edelleen yhtenä maailman suurimmista ihmisoikeusrikkomuksista (EU 2014; Husso ym. 2017; Maailman terveysjärjestö 2021), jolla on vakavia seurauksia yksilöille, yhteisöille ja yhteiskunnalle (Klemetti & Raussi-Lehto 2014). Sukupuolistunut väkivalta on rakenteellinen ilmiö, jolla on vahvat juuret seksistisessä ideologiassa. Käytän tutkimuksessani termiä seksistinen väkivalta, joka käytötavassani sisältää seksistiseen ideologiaan pohjautuvasti sekä seksuaalisen häirinnän että seksuaaliväkivallan. Molemmista teoista on kyse seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja integriteetin loukkauksesta.

Ymmärrän seksismin feministisen tieteenperinteen kautta sukupuolten välisenä eriarvoisuutena (Kelly 1987, 2005; Nussbaum 2005, 2011; Sunnari, Heikkinen & Kangasvuo 2003). Seksistiseen ilmapiiriin kuuluu myös niin kutsuttu raiskauskulttuuri (Phipps, Ringrose, Renold & Jackson 2018), joka sisältää tyttöihin ja naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan normalisoitumisen lisäksi näennäisen harmittomia käytänteitä, kuten seksistisiä vitsejä, häirintää, uhrin syyllistämistä ja tyttöjen ja naisten ulkonäön ja kehojen kontrollointia (Keller, Mendes & Ringrose 2018; Mendes 2015).

Suomalaiset tytöt kokevat seksuaalista häirintää ja seksuaaliväkivaltaa siinä määrin (THL 2021; Helenius & Kivimäki 2023; Mielityinen ym. 2023), että nämä kokemukset voivat normalisoitua osaksi tyttöjen elämää ennen heidän täysi-ikäisyyttään. Esimerkiksi uusimman kouluterveyskyselyn (2021) mukaan jo kymmenen prosenttia 4.–5. luokkalaisista tytöistä ovat kohdanneet seksuaalista kommentoimista, ehdottelua, viestittelyä ja kuvamateriaalin näyttämistä sekä 2,7 prosenttia on kokenut seksuaalista koskettelua tai painostamista koskettamaan. Kokemukset

lisääntyvät selkeästi tyttöjen siirtyessä yläasteelle ja 8.–9. luokkalaisista jo miltei puolet on kokenut seksuaalista häirintää ja reilu kymmenesosa seksuaaliväkivaltaa (Helenius & Kivimäki, 2023). Suurin osa nuorten tyttöjen kokemasta seksuaalisesta häirinnästä tapahtuu puhelimitse tai verkossa (Ikonen & Halme 2018).

Nuoren oma määritelmä seksuaalisesta häirinnästä voi olla riippuvainen tilanteesta, olosuhteista ja siihen osallistuvista ihmisistä sekä tekijän ulkonäöstä ja iästä (Aaltonen 2006; Honkatukia 2002). Vastaavia tuloksia löytyy myös kansainvälisistä tutkimuksista (esim. Blackstone, Houle & Uggen 2014; Coy ym. 2016; Horn & Poteat 2022). Näin ollen tyttöjen omat mielipiteet ja tunteet kokemastaan seksuaalisesta väkivallasta eivät ole aina täysin linjassa heidän lähiäikuisensa ja lainsäädännön tulkintojen kanssa. Lisäksi tytöt voivat kokea suostuneensa seksuaalisiin tekoihin aikuisen tekijän kanssa. Tekijä usein pyrkiikin houkutteluprosessissaan siihen, että lapsi tai nuori toimii näennäisen vapaaehtoisesti (Sørensen 2015). Tätä näennäistä vapaaehtoisuutta tekijä voi edesauttaa esimerkiksi tarjoamalla materiaalista hyötyä¹ tai välittämistä ja emotionaalista tukea (Oinas, Pietilä & Tuohino 2020) sekä vetoamalla ja syyllistämällä, mikäli lapsi ei toimi tekijän haluamalla tavalla (Sørensen 2015). Houkutteluprosessi etenee usein nopeasti, joten aikuisilla on hyvin lyhyt ajanjakso puuttua tilanteeseen, jossa lapsi on vaarassa joutua seksuaalisen väkivallan kohteeksi (Nikolovska 2020).

Suomessa on tutkittu lasten ja nuorten seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemuksia (Aaltonen 2017; Pihkala, Huuki & Sunnari 2019; Niemi 2011; Sunnari 2002) ja määrittelyitä (Aaltonen 2006; Honkatukia 2002). Lisäksi viime vuosina on tutkittu 15–19-vuotiaiden nuorten digitaalisia ja sosiaalisia rajoja ja seksuaalisen suostumuksen

määrittelyitä romanttisissa suhteissa (Aho 2021; Honkatukia ym. 2022; Isotalo 2023). Tyttöjen kokeman seksuaalisen väkivallan sanallistamisen ja määrittelyn tutkiminen pitkittäisesti on kuitenkin jäänyt sekä suomalaisen että kansainvälisen tutkimuksen katveeseen. Artikkelini kohdistuu tähän tutkimusaukkoon keskittyen siihen, millä tavoin moniulotteisia haavoittavia kokemuksia omaava nuori nainen kertoo, kuvailee ja tulkitsee fyysistä väkivaltaa ja seksististä väkivaltaa sisältänyttä suhdettaan aikuisen miehen kanssa, joka lain mukaan määritellään lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. Käytän kyseisestä nuoresta naisesta pseudonyymia Mari.

Marilla on kokemus huostaanotettuna olemisesta ja lastensuojelulaitoksessa asumisesta. Aiempien tutkimusten mukaan lastensuojelulaitoksissa asuvat tytöt ovat erityisen haavoittuvia kokemaan seksuaaliväkivaltaa sekä ennen lastensuojelulaitukseen pääsemistä (Parkkila & Heikkinen 2018) että laitoksessa ja huostaanotettuna olemisen aikana (Ikonen ym. 2017). Lisäksi tytöillä on erityinen riski kokea seksuaaliväkivaltaa myös lastensuojelulaitosjakson jälkeen (Allroggen ym. 2017). Artikkelissani keskityn erityisesti kuvaamaan ja tulkitsemaan sitä, kuinka koettu seksistinen väkivalta ja välittäminen sekä toimijuus ja vaimennetuksi tuleminen ristiriitaiset näkökulmat yhdistyvät Marin väkivaltakokemuksessa ja sen sanallistamisessa.² Esittelen seuraavassa luvussa teoreettisen viitekehitykseni, jota hyödynnän aineistonanalyysissäni kuvatessani tyttöihin kohdistuvan seksistisen väkivallan monitulkintaisuutta ja moniulotteisuutta Marin tarinan kautta.

Tyttönä olemisen ja elämisen monenlaiset ristivedot

Tyttönä olemisessa ja elämisessä on havaittavissa monenlaisia ristivetoja. Esimerkiksi

tyttöjen toimijuutta huomioidaan, edistetään ja ylläpidetään vahvasti, mikä on askel pois päin aikaisemmasta sukupuolistuneiden haavoittuvuuksien alleviivaamisesta (Baker 2010; Smette, Stefansen & Mossige 2009). On kuitenkin tuotu esiin, että tällainen yksilöperustainen kuva voimaantuneista tytöistä ei jätä paljoakaan liikkumatilaa tarkastella sukupuolistuneita epäkohtia, joita tytöt edelleen kohtaavat (Baker 2010; Smette, Stefansen & Mossige 2009; Thomson 2004).

Tyttyjä toisaalta kasvatetaan edelleen elämään suhteessa toisiin ja tällainen yhteiskunnallinen relationaalinen roolitus voi johtaa siihen, että tytöt päätyvät varhaisnuoruudessaan menettämään yhteyden itseensä³ ja ilmaisukykyynsä ylläpitäessään ihmissuhteita muihin henkilöihin tunteakseen kuulumisen ja välittämisen tunnetta (Gilliganin 1982, 2002, 2011). Esimerkiksi Carol Gilligan (2002) uskoo tyttöjen pelkäävän, että mikäli he antavat itselleen luvan sanallistaa ajatuksiaan ja tuntea tunteitaan, he vaarantavat yhteytensä muihin ja koko maailmaan. Tyttöjen psykologisten haasteiden taustalla on usein kuulumisen tunteen häiriintyminen tai katkeaminen ja tämä voi näyttäytyä ulospäin vaikenemisena (Gilligan 1982, 2002, 2011). Tyttöjen kuulumisen ja välittämisen kaipuu voi olla myös yhteydessä seksuaalisen väkivallan kokemuksiin niihin liittyvänä tyttöjen ”tietämisenä ja ei-tietämisenä” sekä ”sanallistamisen” ja ”vaikenemisen” vaihteluna (Louhela 2019). Lisäksi tyttöjen tiedollinen näkemys ei useinkaan ole linjassa sen kanssa, miten tyttö kokee väkivallan. Tämä tekee tyttöjen väkivaltakokemusten tunnistamisesta, määrittelemisestä ja sanallistamisesta hyvin ristiriitaista.

Väkivaltakokemuksista keskustellessa nuorten omat sanallistamiset, kokemukset ja toimijuudet saattavat jäädä huomiotta. Nuoret jaetaan helposti joko viattomiin uhreihin tai tietämättömiin väkivallantekijöihin

(Honkatukia ym., 2022). Ingrid Smette, Kari Stefansen ja Svein Mossige (2009) ovat kuitenkin tuoneet esille, että on hyvin ongelmallista puhua lasten ja nuorten toimijuudesta ja vastuusta heidän kokemansa seksuaalisen väkivallan yhteydessä, koska niin sanottu uhrin toimijuuden korostaminen voidaan helposti tulkita uhrin syyllistämisenä. He kuitenkin myös ymmärtävät tarpeen tutkia nuorten omia käsityksiä heidän toimijuudestaan ja vastuustaan hyväksikäyttösuhteiden kontekstissa. Nuoret kokevat usein itsensä aktiivisina toimijoina ja mikäli heidän toimijuutensa kielletään ja ohitetaan, eivät myöskään ennaltaehkäisevät toiminnot ole hyödyllisiä seksuaalisen väkivallan yhteydessä (Smette, Stefansen & Mossige 2009).

Toimijuus jaetaan tyypillisesti myös dikotomisesti lapsen tai aikuisen rooleihin, joista nuoret helpommin omaksuvat itsenäisen aikuisen roolin, ja näin ollen vallan epätasapaino voi hämärtyä aikuisen ja lapsen välisessä hyväksikäyttösuhteessa (O'Connell Davidson 2005). Tähän liittyy myös ilmiö, jossa tytöt saattavat asettua itselleen haitallisiin seksuaalisiin tilanteisiin tunteakseen kuulumisen ja välittämisen tunnetta (Louhela 2019). Olen nimennyt tämän ilmiön ”vahingolliseksi välittämisen illuusioksi” (*abusive illusion of care*) (Louhela 2019, 2021).

Yleisempi termi tällaisesta tyttöjen itseä haavoittavasta käyttäytymisestä on ”seksuaalinen riskikäytös” (Fredlund ym. 2017; Lindroth & Löfgren-Mårtenson 2013). Motivaatio tyttöjen seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen voi olla myös taloudellisen hyödyn tavoittelussa (Pearce 2013). Ilmiötä, jossa tytöt tekevät seksuaalisia palveluksia aikuiselle tekijälle erilaisia korvauksia vastaan, kutsutaan Suomessa termillä vastikkeellinen seksi (Vuorelainen & Elonheimo 2013). Kyseinen termi antaa kuitenkin harhaanjohtavan vaikutelman tasa-arvoisesta liikesopimuksesta, kun todellisuudessa aikuinen riistää ja hyväksikäyttää alaikäistä lasta. On

myös tärkeää muistaa, että seksuaalisen väkivallan kokemukset voivat itsessään aiheuttaa traumatisoitumisesta johtuvaa yliseksualisoitunutta käyttäytymistä, joka ei ole ikätasoista ja saattaa sisältää pakonomaisia, väkivaltaisia tai riskialttiita piirteitä (Putnam 2003).

Haluan purkaa ”seksuaalisen riskikäytös”-termin leimaavaa, yksilöllistävää ja uhria syyllistävää sävyä. Väitöstutkimuksessani käytin tällaiselle käyttäytymiselle, joissa tyttö saattoi asettua itselleen haitallisiin seksuaalisiin tilanteisiin, nimitystä ”seksismiin perustuva sisäistetty seksuaalinen väkivalta” (*sexism-related internalised sexual violence*). Termi kuvaa sitä, kuinka seksistinen ideologia yhdessä haavoittavien kokemusten kanssa voi aiheuttaa vieraantuneisuutta ja ei-välittävää suhtautumista itseä kohtaan. Jenny Pearson ja Maddy Coyn (2018) mukaan uhrien syyttäminen johtuu usein kyvyttömyydestä ymmärtää lasten kohtaamia psykososiaalisia paineita, joita myös hyödynnetään lapsen manipuloimisessa näennäisen suostumuksen saamiseksi. He myös toteavat, että uhrin syyllistämässä huomio kiinnitetään usein nuorten ”paheelliseen” käyttäytymiseen, pukeutumistapaan tai kypsyyteen.

Seuraavaksi esittelen aineistoni eli Marin tarinan rakentumisen sekä sen tulkinnalliset periaatteet.

Marin monikerroksellinen tarina

Tässä artikkelissa käytetty aineisto on osa väitöstutkimustani (Louhela 2019), joka pohjautuu Euroopan union rahoittamaan hankkeeseen (vuosina 2013–2014), jossa tutkittiin lastensuojelulaitoksissa asuvien tyttöjen väkivaltakokemuksia. Keskityn tässä artikkelissa kertomaan Marin tarinan. Mari on syntyperältään suomalainen, tutkimuksen haastatteluissa 15–19-vuotias nuori nainen. Marin mukaan hän oli kokenut henkistä väkivaltaa ikätove-

riensa taholta koko esi- ja peruskouluvuosien ajan. Hän kuvailee olleensa ”poikatyttö”, mitä muut eivät sietäneet. Marin vanhemmat erosivat hänen ollessaan 10-vuotias, minkä jälkeen Mari jäi asumaan isänsä luo. Mari tutustui 13-vuotiaana sosiaalitoimen järjestämän vapaa-ajantoiminnan yhteydessä kaksi vuotta vanhempaan tyttöön Nelliin (nimi on pseudonyymi). Mari oppi Nellin seurassa riskialttiin toimintatavan lähtenä aikuisten miesten mukaan kaupungilta. Nämä miehet tarjosivat tytöille alkoholia, joka piti usein ”maksaa” tekemällä seksipalveluksia miehille (Parkkila & Heikkinen 2018; Louhela 2021). Mari toteutti tätä toimintamallia myös myöhemmin yksin, minkä vuoksi Nelli kutsui Maria ”parhaaksi luomukseksi”. Tässä vaiheessa lastensuojelutoimi puuttui Marin riskikäyttäytymiseen huostaanottamalla ja sijoittamalla hänet suljettuun lastensuojelulaitokseen. Aluksi huostaanotto ei estänyt Marin itsetuhoista käytöstä, sillä hän karkasi useita kertoja ja löysi aina tiensä takaisin kotikaupunkiinsa. Näiden karkumatkojensa aikana hänellä ei ollut rahaa tai yöpaikkaa.

Haastattelun Maria neljä kertaa 2010-luvun loppupuoliskolla niin lastensuojelulaitoksessa kuin yksityisissä julkisissa tiloissa. Eettiset kysymykset oli huolellisesti mietitty etukäteen tutkimukseni kohdistuessa alaikäisen lapsen kokemuksiin (Graham, Powell & Taylor 2015). Noudatin tutkimuseettisen toimikunnan (TENK) tutkimuseettisiä ohjeita. Tutkimukseen on lisäksi pyydetty eettinen lausunto Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuseettiseltä toimikunnalta. Tiedostin eettisen vastuuni arvioida joka haastattelun yhteydessä, oliko Marilla sillä hetkellä välitöntä vaaraa ja riskiä joutua uudelleen väkivallan kohteeksi sekä olivatko hänen kertomat väkivaltatilanteet lastensuojelulaitoksen henkilökunnan tiedossa. Marin ollessa alaikäinen, päävastuu hänen psykologisen hyvinvointinsa seuraamisesta ja tarkkailemisesta oli lastensuo-

jelulaitoksella. Marin asuessa täysi-ikäisenä laitoksen ulkopuolella, pidin häneen yhteyttä puhelimitse ja sähköpostitse. Sitä kautta olin perillä hänen mahdollisesta avuntarpeestaan. Hänellä oli myös säännöllinen lastensuojelulaitoksen ulkopuolinen psykologinen tuki.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja (Brinkmann 2014) teemahaastatteluja. Haastattelutilanteet olivat kuitenkin luottamuksellisen avoimia ja rentoja, joten Mari puhui vapaasti myös kysymysten ulkopuolisista asioista. Ensimmäisen haastattelun aikaan 15-vuotias Mari kertoi elämäntarinansa keskittyen väkivaltakokemuksiinsa sekä kokemukseensa lastensuojelulaitoksessa asumisesta. Toinen haastattelu toteutui vuoden kuluttua Marin ollessa 16-vuotias. Tässä haastattelussa tarkensin laaja-alaisesti ensimmäisessä haastattelussa nousseita teemoja hänen väkivaltakokemuksiinsa ja lastensuojelulaitoksessa asumiseen liittyen.

Aineistosta Marin tarinasta erottui fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa sisältänyt seurustelusuhte ei-kantasuomalaisen noin 30-vuotiaan miehen kanssa. Tämä tapahtui erään karkumatkan aikana, jolloin Mari asui 14-vuotiaana kaksi viikkoa kyseisen miehen asunnossa (ks. myös Parkkila & Heikkinen 2018; Louhela 2021). Tämä aikuinen Tekijä on sittemmin tuomittu lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja fyysisestä pahoinpitelystä näiden kahden viikon aikana Mariin kohdistuneista väkivallanteoista. Käytän analyysissä väkivallantekijästä termiä Tekijä, koska en halunnut henkilöittää väkivallantekijää luomalla hänelle peitenimeä, mutta halusin alleviivata aikuisen tekijän vastuuta väkivallanteossa.

Huomioni kiinnittyi siihen, kuinka Marin sanallistaminen ja hänen mielipiteensä kokemaansa väkivaltaan vaihtuivat ensimmäisen ja toisen haastattelun välillä. Tästä syystä keskityin kahdessa viimeisessä haastattelussani nimenomaan tähän hyväksikäyttösuhteeseen ja Marin senhetkisiin ajatuksiin siitä. Kolmas

haastattelu toteutui vuonna 2016, kun Mari oli 18-vuotias ja laillisesti täysi-ikäinen, ja neljäs vuotta myöhemmin. Marin tarinan luennessa ja tulkinnassa hyödynnän teoreettista viitekehystäni. Seuraavissa luvuissa kuvaan Marin tarinan kautta, kuinka seksistinen väkivalta ja välittäminen sekä toimijuus, ja vaiennetuksi tulemisen ristiriitaiset näkökulmat yhdistyvät tyttöjen väkivaltakokemuksessa sekä väkivallan sanallistamisessa.

Tytöt seksistisen väkivallan ja välittämisen kietoumassa

Tytöt saattavat joissain yhteyksissä tulkita aggressiivisen, mustasukkaisen ja hallitsevan käyttäytymisen olevan osoitus välittämisestä ja rakkaudesta (Glass ym. 2003; Wekerle & Wolfe 1999). Tämä ilmenee myös seuraavassa aineisto-otteesta, jossa Mari kuvailee monitulkintaisesti ja ristiriitaisesti erästä tilannetta Tekijän asunnossa. Mari muistelee järkytystään, kun hän heräsi eikä muistanut mitä edellisenä yönä oli tapahtunut. Hän kuitenkin tunnistaa selvästi mustelmiensa perusteella, että häntä on pahoinpidelty. Syy pahoinpitelyyn oli se, että Mari oli jutellut toiselle miespuoliselle henkilölle.

Seuraavana aamuna mä heräsin niinku niiltä kotoota, mä katon peiliin, MUSTA, selkä ihan täältä MUSTA, mä mietin et mitä mää oon taas tehny viime yönä, mä olin ihan järkyttävän näkönen. Sit se jätkä tulee vaan, et huomenta rakas, mä oon ihan sillee häh. Se aina sano mua rakkaaks, mut mä en ymmärrä miks. Se aina toi mulle aamulla kahvia ja toivotti hyvää huomenta. (Mari 15 v.)

Mari on hämmentynyt yöllisen fyysisen väkivallan ja aamukahvin yhteydessä osoitetun ystävällisyyden välisestä ristiriidasta sekä siitä, kuinka häntä kutsutaan ”rakkaaksi”. Tyttöjen kuulumisen ja välittämisen kaipuu voi olla myös yhteydessä seksuaalisen väkivallan ko-

kemuksiin niihin liittyvänä tyttöjen ”tietämisenä ja ei-tietämisenä” sekä ”sanallistamisen” ja ”vaikenemisen” vaihteluna (Louhela 2019). Mari ikään kuin heiluu väkivallan tietämisen ja ei-tietämisen välillä pohtien, oliko tapaus häntä kohtaan huonoa kohtelua vai ei. Kenties tässä tilanteessa hänen ainoa vaihtoehtonsa on ollut ”valita” vaikeneminen ja tietämättömyys, jotta hänen yhteytensä ja suhteensa Tekijään ei katkea. Tästä syystä yhteyden sulkeminen omiin tunteisiin ja ajatuksiin on ollut väistämätöntä koskien tapahtunutta väkivaltaa. Kun kysyn asiasta erikseen, Mari ei usko, että häntä on käytetty seksuaalisesti hyväksi pahoinpitelyiltana ilman hänen suostumustaan. Hän perustelee tätä sillä, että Tekijä käyttäytyi kuin huolehtiva ”unelmapoikaystävä” kahden viikon aikana.

Mul ei oo minkäänlaist muistikuvaa siit *yöstä*, mut että en mä kyl yhtään tiä ku se... jotenki jollain tavalla se ihminen oli jotenkin niin sulosen kiltti aina tietyissä vaiheissa. Et just aamusin aina tuo mulle kahvia ja toivottaa vain et hyvää huomenta rakas! Nukuitko hyvin? ja tyyliin, käskemättä tarjoaa mulle tupakan ja tyyliin halaa ja antaa pusun ja se käyttäyty just niinku unelmapoikakaveri. Nii sit ku aattelee, et ei tollanen ihminen voi olla paha sillee, et se kuitenkin on noin kiltti. Ja sit siel oikeudeski hymyilee mulle. (Mari 15 v.)

Seksuaaliset rajat voidaankin nähdä jatkuvasti neuvoteltuina ja rakennettuina suhteessa siihen, miten nuoret näkevät, tulkitsevat ja määrittelevät erilaisia seksuaalisia kohtaamisia (Holmström, Plantin & Elmerstig 2020). Mari ajatteli seurustelevansa Tekijän kanssa ja tutkimusten mukaan raiskaus onkin helpompi tunnistaa, mikäli tekijänä on tuntematon henkilö tai raiskauksessa on käytetty fyysistä voimaa (Kahn ym. 2003). Joissain tapauksissa, tytöillä ei ole riittävää sanastoa ja termejä kuvaamaan kokemuksiaan (Louhela 2019). Tähän voi liittyä myös ”normalisoitu suostumus” (*normalised consent*). Tällä viitataan ilmiöön, jossa

nuorten kokema seksuaalinen hyväksikäyttö ja väkivalta voidaan nähdä luonnollisena ja normaalina vääristyneiden seksististen yhteiskunnallisten asenteiden kautta (Pearce 2013).

Marin kokema väkivaltakokemus eteni oikeudenkäyntiin saakka. Edellisessä aineisto-otteesta Mari tuo esille, kuinka Tekijä koh-
taa hänet oikeudenkäynninkin yhteydessä mukavalla ja välittävällä tavalla: ”Ja sit siel oikeudeski hymyilee mulle.” Tämä välittävältä vaikuttava suhtautuminen aiheuttaa ristiriitaisia tuntemuksia Marille ja kenties tämä olikin Tekijän tarkoituksena. Toisaalta Marilla on hyvin selkeä ymmärrys siitä, että Tekijä oli toiminut väärin. Hän esimerkiksi pohti, että Tekijä ei ehkä ymmärtänyt kohdelleensa häntä väärin, koska Tekijä näytti olevan ”sujut” kaiken tekemänsä suhteen.

Mari: Sit se meni oikeuteen ja sitte oikeussalissa mä sen näinkin ja se vaan hymyili mulle, se vilkutti mulle ja hymyili silleen et hehhehhee, mä olin vaan sillee et mhaaa, äiti.

Helena: Eli se meni siis... [oikeuteen]?

Mari: Se ei välttämättä, joko se ei ymmärtänyt tai se ei ajatellu, et mikään mitä se teki oli väärin. Koska se vaikutti ihan et se oli sujut niinku asioiden kans. (Mari 15 v.)

Tilanteeseen liittyy myös ”vahingolliseksi välittämisen illuusio” -ilmiö ja Marin tapauksessa Tekijältä saatu välittäminen perustuu Marin oman äänellisyden ja tunteiden väheksymiseen ja sivuuttamiseen. Marin ollessa 19-vuotias hänen ymmärryksensä omaa toimintaansa kohtaan on kuitenkin lisääntynyt. Hän kuvailee saaneensa aikuiselta Tekijältä rakkautta, hyväksyntää ja ystävällisyyttä, jota häneltä puuttui kotoa. Marin käsitykset ja tunteet siitä, että hänestä pidettiin huolta, ovat voineet vaikuttaa siihen, minkä hän tunnisti ja tulkitsi väkivallaksi jopa pitkän ajan kuluttua väkivaltakokemuksen jälkeen.

Mutta, kyllä se oli vähän semmosta huomion ja rakkauden korviketta, koska mulla oli siinä niinku ihminen, vielä niinku miespuolinen ihminen, joka oli mulle kohtelias, oli mulle mukava, osoitti niinku kiinnostusta, huomiota, sano rakastavansa, ja musta tuntuu että sitä ku mä en saanu kotona. (Mari 19 v.)

Työille asetetut toimijuudet ja uhriudet seksistisen väkivallan kokemuksissa

Kaksijakoinen asetelma tyttöjen toimijuudesta jatkuu myös puhuttaessa heidän seksuaalisuudesta ja seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemuksistaan. Yhtäältä korostetaan nuorten toimijuutta, mutta toisaalta myös nuorten suojelutarve on selkeää (Thomson 2004). Marille tarjoutui monenlaisia eri roolituksia, miten hän olisi voinut asemoida itsensä suhteessa kokemaansa väkivaltakokemukseen ja Tekijään. Mikäli hän olisi noudattanut lastensuojelulaitoksen ja lähiaikuistensa tarjoamia roolituksia, hänen olisi pitänyt muuntaa itsensä ”oikeanlaiseksi uhriksi”.

Marin ollessa 16-vuotias, hän oli hyvin kriittinen väkivaltakokemustaan kommentoivien henkilöiden mielipiteitä kohtaan. Hän esimerkiksi vastusti voimakkaasti niin toimittajien kuin oikeudenkäyntiprosessissa mukana olleiden lähiaikuistensa tulkintoja tapahtuneesta. Mari itse sanallisti suhdettaan Tekijään parisuhteena. Tämä voi olla osoitus oman toimijuuden lisäämisestä, mikäli vaihtoehtona on ulkopuolelta tarjottu uhrin rooli. Ikään kuin pyrkimyksenä lisätä omaa toimijuuttaan, Mari kertoi pahoinpitelystä tasaveroisena tappeluna. Vuotta aiemmin olleessa haastattelussa Mari kertoi saaneensa koko selän mittaiset mustelmat väkivallan seurauksena. Tällä kerralla Mari kertoo saaneensa väkivaltatilanteesta ainoastaan mustan silmän.

No siis se kuvailtiin ehkä netissä vähän mielenkiintoisesti ja siellä käräjäoikeudessa se oli just, että kaikki on hänen vika, koska hän on ulkomaalainen mies. Et siis, no... se on ehkä vähän jännä (nauraa), mutta meillä oli ns. parisuhde, jolle mä nauran sille termille aivan suunnattomasti... Joo siis meillä oli se yks tappelu, josta mä sain mustan silmän siitä sillon ja meillä oli niinku seksisuhde. Mitä ei sitten muut kattoneet oikein hyvällä. (Mari 16 v.)

Kaksi vuotta myöhemmin Mari oli saavuttanut täysi-ikäisyyden. Hän muisteli omaa vahvaa tunnemuistoaan välittävästä Tekijästä, joka oli tuonut hänelle aamuisin kahvia ja toivottanut hyvää huomenta. Nämä pienet arkiset teot saivat hänet tuntemaan itsensä arvokkaaksi ja välitetyksi prinsessaksi. Mari kuvaili, kuinka pahalta hänestä oli tuntunut, kun lastensuojelulaitoksen työntekijät olivat nimittäneet Tekijää muun muassa pedefiliksi. Työntekijät eivät myöskään olleet ymmärtäneet Marin positiivista kokemusta välitetyksi tulemisesta Tekijän taholta.

Mari: Musta jotenki tuntuu niin hirveeltä, et ne perhekodilla (työntekijät) puhuu siitä niin ilkeesti, ku kuitenkin se joka aamu toi mulle kupin cappuchinoa ja sanoi, että ”Huomenta Kulta!” Että ”Nukuitko hyvin”. Ja laitto mulle ruoan, se muuten kohteli mua niin kuin prinsessaa tyylillä. Oli tosi kultanen ja sillee, musta tuntuu ihan hirveeltä, et miten niinku muut ihmiset voi puhuu siitä, mua pisti ihan raivoksi oikeen.

Helena: Miten ne muut ihmiset puhui siitä?

Mari: No kaikkee, et se on pedari ja se on kusipää ja se on kaikkee mahollista ja mulla keitti yli se touhu ja mä sanoin, et jos teil ei oo parempaa sanottavaa, niin olkaa hiljaa. (Mari 18 v.)

Marin muistellessa, mistä kaikesta Tekijä sai syytteet, hän mainitsi samassa virkkeessä, kuinka he tekijän kanssa olivat hymyilleet toisilleen vielä oikeudenkäynnin aikanakin. Tällä kertaa Mari kuvaili hymyä osoituksena siitä, ettei hän ollut katkera tapahtuneesta. Mari painotti, ettei hän olisi edes halunnut nostaa syytettä, koska hän ei kokenut, että

minkäänlaista väärinkohtelua olisi tapahtunut. Mari myös toisti pitävänsä Tekijästä eikä hän yksiselitteisesti välittänyt mitä muut hänen ajattelutavastaan ajattelivat.

Hmmm... Oliko se törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja pahoinpitely (myöhemmin ilmeni, että myös vapaudenriisto oli yksi syytenimike), me viel hymyiltiin toisillemme oikeudessa, heti ku nähtiin toisemme, vaihdettiin hymyt. Siinä viimeistään ihmiset huomasi, et mä en oo katkera. En mä halunnu ees nostaa syytettä, en mä nähny mitään sillee väärää missään, mä olin et se on se - piste. Mä pidän siitä ihmisestä. (Mari 18 v.)

Kysyttäessä Marin mielipidettä siitä, tapahtuiko häntä kohtaan minkäänlaista väärinkohtelua, Mari vastasi edelleen, ettei hänen mukaansa tapahtunut. Hän perusteli tätä korostamalla omia toiveitaan ja halukkuuksiaan tapahtuneessa. Hän kuvaili halunneensa ja valinneensa kaiken päihteiden käytöstä seksuaaliseen kanssakäymiseen ja kokeneensa olleen suostuvainen kaikkeen. Mari koki oman toimijuutensa todella vahvana kyseisessä tilanteessa ja hän ikään kuin ei antanut Tekijälle yhtään valtaa siihen, että hän olisi ollut ”uhri” tai passiivinen kohde.

No jos mä omalta kantilta ajattelen, että mitä MÄ halusin silloin, niin EI. Koska mä olin täysin suostuvainen kaikkeen mitä silloin tapahtui, vaikka ei tosiaan olisi tarvinnut olla, että ei väkisin tyrkytetty alkoholia ja huumeita ja seksiä tai mitään. Että mä olin ihan ite niinku suostuvainen kaikkeen. (Mari 19 v.)

Nuori voidaan myös manipuloida hienovaraisesti ja/tai väkivaltaisesti suostumaan seksuaaliseen toimintaan (Pearce 2013), joka myös itsessään antaa tytöille virheellisen mielikuvan heidän omasta toimijuudestaan ja vastuutaan hyväksikäyttötilanteessa. Epäselvyys vastuusta ja sen jakautumisesta voi toimia vaientavana tekijänä seksuaalisen väkivallan kokemuksessa (Townes & Adams 2016). Mari analysoi omia

mielipiteitään ulkopuolisesti kertoen, että hänen ajatuksissaan voi olla jotain pielessä, koska hän ei ajattele mitään väärää tapahtuneen. Hän myönsi, että häntä oli lainsäädännön mukaisesti seksuaalisesti hyväksikäytetty ja pahoinpidelty, mutta hän ei silti ajatellut tapahtunutta sillä tavalla. Hän ei osannut ajatella kokemuksiaan väärin kohteluna itseään kohtaan, koska Tekijä oli kohtelias ja mukava häntä kohtaan. Toisaalta nyt Mari näki ikänsä ja halukkuutensa välisen ristiriidan.

Että mä en (nauraa) vaan osaa ajatella sitä niin pahana ihmisenä, kun se oli mulle mukava. Se on ehkä tosi väärin, kun miettii mitä silloin tapahtu, kun mä olin... nuori, tosi nuori... (Mari 19 v.)

Mari koki olevansa 19-vuotiaana riittävän vanha tietääkseen, että häntä kohtaan oli tehty väärin. Kuitenkin hänen mukaansa mitään todella ”järkyttävää” ei ollut tapahtunut, koska hän ajatteli suostuneensa kaikkeen. Mari painotti voimakkaasti, että hän oli ”täysin suostuvainen” seksisuhteeseen Tekijän kanssa eikä häntä pakotettu siihen. Marin tapauksessa on tärkeää pohtia mihin kaikkeen Marin niin kutsuttu ”suostumus” on perustunut. Mari on ollut karkureissulla lastensuojelulaitoksesta ilman rahaa ja yöpaikkaa, ja Tekijä on tarjonnut Marille kaikki perustarpeet. Mari on voinut kokea seksuaalisen suostumuksen automaattisena näistä syistä, eikä hän ole kyseenalaistanut sitä missään vaiheessa. Tämä on linjassa Pearcen (2013) selviytymissuostumuksen (*survival consent*) kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että nuori suostuu seksuaalisiin tekoihin aikuisen kanssa selviytyäkseen ja saadakseen sekä taloudellista että materiaalista hyötyä.

Mari ei halunnut oikeudenkäynnin toteutuvan, eikä hän halunnut korvausta tapahtuneesta. Hän koki, että hänen mielipiteensä ohitettiin oikeudenkäynnissä perhekodin ja hänen äitinsä taholta. Tämän lisäksi hän voi

kokea, että hänet ohitettiin myös seksuaalisena toimijana (vrt. Johansson 2007; Marks & Fraley 2005).

Että sen takia mua vähän ne lakipykälät ja syytökset ärsyttää, koska siellä oli se mun suostumus, vaikkakin aikuisten ja lain silmissä sillä ei ole mitään merkitystä mitä mä ajattelin, mä olin lapsi ja se oli väärin. Et niinku, ite mä olin täysin suostuvainen, et mähän en halunnu korvausta, mä sanoin sille lakimiehelle, et mä en halua mitään, koska mun mielestä meidän ei tartsis edes olla täällä. Että mä en koe, että olis tarvetta, mä olin täysin suostuvainen kaikkeen ja mä niinku sanoin sen – kaikkien kuullen. Mutta koska mä olin alaikäinen, niin sehän meni sitten sen mukaan miten perhekoti ja äiti ja nämä halus. (Mari 19 v.)

Tytöt aktiivisen toimijuuden ja oikeanlaisen uhriuden roolitusten ristipaineissa

Tulosten perusteella voidaan todeta, että monenlaiset tekijät vaikuttavat siihen, millä tavoin tytöt suhtautuvat ja määrittelevät kokemansa seksistisen väkivallan, joka voi sisältää muun muassa fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa ja kaltoinkohtelua. Nuorten tyttöjen seksistisen väkivallan kokemuksiin voi liittyä kompleksisesti oman toimijuuden ja itsenäisyyden kokeilua, seksuaalisten rajojen ylittämistä ja kunnioittamattomuutta. Tähän ristiriitaiseen ja sotkuiseen vuorovaikutukseen liittyvät olennaisesti myös tyttöjen väliteytyksi ja rakastetuksi tulemisen kaipuu sekä sisäistetyn seksistisen roolit, joiden yhteysvaikutuksena tyttöjen kohtaama seksistinen väkivalta helposti normalisoituu ja näin ollen jää tunnistamattomaksi niin käytännön toimijoilta kuin tutkijoiltakin. Tämän seurauksena väkivaltaa kokeneet tytöt voivat jäädä kokemustensa kanssa yksin sekä tyttöjen omat mielipiteet ja tunteet kokemuksistaan voivat tulla ohitetuiksi.

Tutkimukseni haastaa ajattelemaan sekä seksististä väkivaltailmiötä että tyttöjen toimijuutta kontekstuaalisina ja tilannekohtaisina ilmiöinä, koska ne rakentuvat ja muodostuvat yhteiskunnallisten rakenteiden ja normien kautta (Louhela 2019; White & Wyn 1998). Kontekstisidonnainen tulkinta tyttöihin kohdistuvasta seksistisestä väkivallasta siirtäisi myös huomion yksilölähtöisestä tyttöjen riskikäyttäytymisestä siihen, miten tytöt joutuvat luovimaan vahingollisten ja seksististen yhteiskunnallisten kontekstien ja normien keskellä (Phillips 2000). Näin ollen tyttöjen niin kutsutun seksuaalisen riskikäyttäytymisen voidaan tulkita kumpuavan rakenteellisesta ilmiöstä, joka ilmentyy yksilötasolla sisäistettynä seksiminä. Tämä tarkoittaa käytöstä, jossa seksistinen ideologia yhdessä haavoittavien kokemusten kanssa voi aiheuttaa tytöille vieraantuneisuutta ja ei-välittävää suhtautumista itseä kohtaan (ks. myös Louhela 2019).

Ristiriitainen jännite olla sekä *oikeanlainen uhri* että *aktiivinen toimija* kuvastaa tyttöjen tämänhetkistä olemisen tapaa. Molemmista olemisen tavoissa on myös tärkeää huomioida, että henkilökohtaisten kokemusten tulkintaa ja kokemista usein määrittelevät ja ohjaavat ulkopuolelta tulevat ulkoiset ajatus- ja toimintamallit (ks. myös Gunnarson 2018). Lisäksi kaikki väkivaltakokemukset eivät noudata niin sanottua ”ihanteellisen uhrin” kulttuurista rakennelmaa (Christie 1986) tai raiskauskäsikirjoituksen mukaista ”oikeanlaisen uhrin” käyttäytymistä (Kahn ym. 2003). Tällainen ”ihanteellinen uhrus” syntyy esimerkiksi tilanteesta, jossa uhri joutuu tuntemattoman henkilön väkivallan kohteeksi ja uhrin käytös arvioidaan ulkopuolisten silmissä ”moitteettomaksi” (Christie 1986). Tyttöä, joka puolestaan ei ole käyttäytynyt ihanteellisen uhristandardin mukaan, ei välttämättä edes nähdä uhrina (Christie 1986). Mikäli uhrin ovat kokeneet raiskauskäsikirjoituksista poikkeavaa pahoinpitelyä, he eivät usein itsekään

nimeä kokemustaan raiskaukseksi (Kahn ym., 2003).

Tyttöihin kohdistuvan seksistisen väkivallan ennaltaehkäisyyn ja käsittelyyn tarvitaan sukupuolivastuullista koulutusta ammattitaitoisten työntekijöiden toteuttamana. Tulosten perusteella voi sanoa, että koettua väkivaltaa on mahdollista sanallistaa ja ymmärtää ajan myötä vivahteikkaammin ja moniäänisemmin. Näin ollen koulutusten tulisi olla pitkäkestoisesti toteutettuja. Koulutuksia suunniteltaessa olisi tärkeää huomioida, kuinka helposti tyttöjen omat sanallistamiset ja mielipiteet jäävät aikuisten päättävällän varjoon, kuten aineistostani käy ilmi. Tästä syystä tulisikin kehittää vivahteikkaampia ja moniäänisempiä käsitteitä, jotka olisivat tyttöjen omiin määritelmiin ja kokemuksiin perustuvia täsmällisiä termejä seksistisen väkivallan kokemuksista sekä niihin liittyvistä tekijöistä. Tämä myös kuroisi umpeen kuilua nuorten ja aikuisten välillä seksistisen väkivallan ymmärtämisessä ja käsitteellistämässä. Helen Beckett ja Jenny Walker (2018) ovatkin korostaneet väkivallan kontekstin huomioimisen tärkeyttä lapsiin kohdistuvan seksuaalisen hyväksikäytön käsitteellistämässä.

Mikäli nuorta kohdeltaisiin sekä toimijana että päätöksentekijänä, se edistäisi turvallisten tilojen luomista, joissa nuori ja aikuiset voisivat työskennellä yhdessä seksuaalisuuden, väkivallan, vallan, pakottamisen ja suostumuksen teemojen kanssa (Hlavka 2014). Lisäksi kontekstuaalinen ja tilannekohtainen (Överlien 2003) näkökulma nuorten toimijuuteen pyrkiisi myös purkamaan yksinkertaistettua ja ongelmallista jakoa niin sanottujen viattomien tyttöjen ja vastuullisten nuorten naisten välillä (Smette, Stefansen & Mossige 2009). Tätä kautta olisi mahdollista luoda ja kehittää uuden ajan turvataitokoulutuksia, jotka tukisivat vahvemmin seksistisen väkivallan ympärille muodostuneiden hiljaisuusien avaamista.

Viitteet

- 1 Tähän liittyy myös niin kutsuttu 'sugar dating' -ilmiö.
- 2 Olen aiemmin analysoinut Marin tarinaa keskittyen erityisesti seksuaalisesti riskialttiin käytöksen ja seksuaalisen suostumuksen teemoihin (Parkkila & Heikkinen 2018; Louhela 2021).
- 3 Gilliganin (2014) mukaan pojat puolestaan alkavat menettää yhteyttään haavoittuvaan ja herkkään puoleensa itsessään jo 5–7 vuoden ikäisinä.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna (2017) Grin and bear it! Downplaying sexual harassment as part of Nordic girlhood. Teoksessa Bodil Formark, Heta Mulari & Myrjö Voipio (toim.) *Nordic Girlhoods: New Perspectives and Outlooks*. Palgrave Macmillan, 83–102.
- Aaltonen, Sanna (2006) *Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä*. Helsinki: Yliopistopaino & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 69.
- Aho, Timo (2021) Havaintoja seksuaalisen suostumuksen tutkimisesta nuorten parissa. *Sukupuolentutkimus – Genusforskning* 34 (1), 52–55.
- Allroggen, Marc & Rau, Thea & Ohlert, Jeannine & Fegert, Jörg M (2017) Lifetime prevalence and incidence of sexual victimization of adolescents in institutional care. *Child Abuse and Neglect* 66, 23–30.
- Baker, J. (2010) Claiming Volition and Evading Victimhood: Post-Feminist Obligations for Young Women. *Feminism & Psychology* 20 (2), 186–204.
- Beckett, Helen, & Walker, Joanne (2018) Words matter: Reconceptualising the conceptualisation of child sexual exploitation. Teoksessa Helen Beckett & Jenny Pearce (toim.) *Understanding and responding to child sexual exploitation*. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 9–23.
- Blackstone, A., Houle, J. & Uggen, C. (2014) "I Didn't Recognize It as a Bad Experience until I was Much Older": Age, Experience, and Workers' Perceptions of Sexual Harassment. *Sociological Spectrum* 34 (4), 314–337. DOI: 10.1080/02732173.2014.917247
- Brinkmann, Svend (2014) Unstructured and semi-structured interviewing. Teoksessa Patricia Leavy (toim.) *The Oxford handbook of qualitative research*. Oxford University Press, 277–299.
- Christie, Nils (1986) 'The Ideal Victim'. Teoksessa A. Fattah Ezzat (toim.) *From Crime Policy to Victim Policy. Reorienting the Justice System*. London: The Macmillan Press Ltd, 17–30.
- Coy, Maddy & Kelly, Liz & Vera-Gray, Fiona & Garner, Maria & Kanyeredzi, Ava (2016) 'From "No Means No" to "An Enthusiastic Yes"': Changing the Discourse on Sexual Consent through Sex and Relationships Education'. Teoksessa Vanita Sundaram & Helen Saunders (toim.) *Global Perspectives and Debates on Sex and Relationships Education: Addressing Issues of Gender, Sexuality, Plurality and Power*. Palgrave Macmillan, 84–99.
- European Union. (2014) *Violence against women: An EU-wide survey. Main results*. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). Publication Office of the European Union. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violenceagainst-women-eu-wide-survey-main-results-report> (Viitattu 30.1.2023.)
- Fredlund, Cecilia & Svedin, Carl Göran & Priebe, Gisele & Jonsson, Linda & Wadsby, Marie (2017) Self-reported frequency of sex as self-injury (SASI) in a national study of Swedish adolescents and association to sociodemographic factors, sexual behaviors, abuse and mental health. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health* 11.
- Gilligan, Carol (1982) *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press.
- Gilligan, Carol (2002) *The birth of pleasure: A new map of love*. Vintage Books.
- Gilligan, Carol (2011) *Joining the resistance*. Polity Press.
- Glass, Nancy & Fredland, Nina & Campbell, Jacquelyn & Yonas, Michael & Sharps, Phyllis & Kub, Joan (2003) Adolescent dating violence: Prevalence, risk factors, health outcomes, and implications for clinical practice. *JOGNN: Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing* 32 (2), 227–238.
- Graham, Anne & Powell, Mary Ann & Taylor, Nicola (2015) 'Ethical research involving children: Encouraging reflexive engagement in research with children and young people'. *Children & Society* 29, 331–343.
- Gunnarsson, Lena (2018) "Excuse Me, But Are You Raping Me Now?" Discourse and Experience in (the Grey Areas of) Sexual Violence. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 26 (1), 4–18.
- Helenius, Jenni & Kivimäki, Hanne (2023) Lasten ja nuorten kokemaa väkivaltaa: tuloksia Kouluterveyskyselystä. Teoksessa Ulla Korpilahti, Marjo Malja, Pihla Jääskeläinen & Tiina Murdoch (toim.) *Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma: väliarviointi 2020 – alkuvuosi 2023*. Sosiaali-

- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:17, 28–37.
- Hlavka, Heather R. (2014) Normalizing sexual violence: Young women account for harassment and abuse. *Gender & Society* 28 (3), 337–358.
- Holmström, Charlotta & Plantin, Lars & Elmerstig, Eva (2020) Complexities of sexual consent: young people’s reasoning in a Swedish context. *Psychology & Sexuality* 11 (4), 342–357.
- Honkatukia, Päivi & Peltola, Marja & Aho, Timo & Saukkonen, Roosa (2022) Between agency and uncertainty – Young women and men constructing citizenship through stories of sexual harassment. *Journal of Social Issues*, 1–22.
- Honkatukia, Päivi (2002) Ällöttävää! Nuorten tulkin-toja kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta. Teoksessa Janne Kivivuori (toim.), *Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 64–83.
- Horn, Stacey S. & Poteat, V. Paul (2022) Developmental changes in young people’s evaluations of sexual harassment. *Journal of Social Issues*, 1–19.
- Husso, Marita & Virkki, Tuija & Hirvonen, Helena & Eilola, Jari & Notko, Marita (2017) A spatial-temporal, intersectional and institutional approach to interpersonal violence. Teoksessa Marita Husso & Tuija Virkki & Marita Notko & Helena Hirvonen & Jari Eilola (toim.) *Interpersonal Violence: Differences and Connections*. Routledge, 1–13.
- Ikonen, Riikka & Halme, Nina (2018) *Lasten ja nuorten kokemaa seksuaalinen häirintä ja väkivalta: Kouluterveyskyselyyn 2017 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 6/2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ikonen, Riikka & Hietämäki, Johanna & Laakso, Riitta & Heino, Tarja & Seppänen, Johanna & Halme, Nina (2017) *Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskyselyyn tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 21*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Isotalo, Anu (2023) Digitaalinen väkivalta suhteen aikana. Teoksessa Anu Isotalo (toim.) *Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa. Kyselytutkimuksen tuloksia*, 67–88. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/149699/978-952-03-2936-5.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (Viitattu: 18.12.2023).
- Johansson, Thomas (2007) *The transformation of sexuality, gender and identity in contemporary youth culture*. Ashgate Publishing Limited.
- Kahn, Arnold S., Jackson, Jennifer, Kully, Christine, Badger, Kelly and Halvorsen, Jessica (2003) ‘Calling it Rape: Differences in Experiences of Women who Do or Do not Label their Sexual Assault as Rape’. *Psychology of Women Quarterly* 27 (3), 233–42.
- Keller, Jessalyn & Mendes, Kaitlynn & Ringrose, Jessica (2018) Speaking “unspeakable things”: Documenting digital feminist responses to rape culture. *Journal of Gender Studies* 27 (1), 22–36. <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1211511>
- Kelly, Liz (1987) The continuum of sexual violence. Teoksessa J. Hanmer & M. Maynard (toim.), *Women, violence and social control*. London, UK: MacMillan, 46–61.
- Kelly, Liz (2005) Inside outsiders: Mainstreaming violence against women into human rights discourse and practice. *International Feminist Journal of Politics* 7 (4), 471–495. <https://doi.org/10.1080/14616740500284391>
- Kouluterveyskyselyyn tuloksia 2021. Seksuaaliväkivallan ja häirinnän yleisyys lapsilla ja nuorilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/seksuaalivakivalta#Seksuaaliv%C3%A4kivallan_ja_h%C3%A4irinn%C3%A4n_yleisyys_lapsilla_ja_nuorilla (Viitattu 30.1.2023.)
- Lindroth, Malin & Löfgren-Mårtenson, Lotta (2013) Sexual chance taking: A qualitative study on sexuality among detained youths. *European Journal of Contraception and Reproductive Health Care* 18 (5), 335–342.
- Louhela, Helena (2021) “I was totally agreeable” — Sexual violence voiced by an adolescent girl. *Journal of Gender-Based Violence* 5 (1), 7-21.
- Louhela, Helena (2019) Sexual violence: voiced and silenced by girls with multiple vulnerabilities. Acta Universitatis Ouluensis E 188 (Doctoral dissertation). Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526224152.pdf>
- Maailman terveysjärjestö. (2021) *Violence against women. Geneva, Switzerland: World Health Organization, Fact Sheet, 2017*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (Viitattu 30.1.2023.)
- Marks, Michael J. & Fraley, R. Chris (2005) The sexual double standard: Fact or fiction? *Sex Roles* 52 (3), 175–186.
- Mendes, Kaitlynn (2015) *SlutWalk*. Basingstoke, United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Mielityinen, Laura & Hautamäki, Sari & Hakala, Venla & Fagerlund, Monica & Ellonen, Noora (2023) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022: Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5.
- Niemi, Jenni (2011) Seurusteluväkivalta ja muut väkivaltakokemukset: Tutkimus yhdeksäsluokkalaisista nuorista. *Nuorisotutkimus* 29 (2), 26–44.
- Nikolovska, Manja (2020) *The Internet as a creator*

- of a criminal mind and child vulnerabilities in the cyber grooming of children. Jyväskylän yliopisto informaatioteknologian tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
- Nussbaum, Martha C. (2005) Women's bodies: Violence, security, capabilities. *Journal of Human Development* 6 (2), 167–183. <https://doi.org/10.1080/14649880500120509> 123
- Nussbaum, Martha C. (2011) *Creating capabilities: The human development approach*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press.
- O'Connell Davidson, Julia (2005) *Children in the Global Sex Trade*. Cambridge: Polity Press.
- Oinas, Merja-Maaria & Pietilä, Mika & Tuohino, Venla (2020) *Kysy, kohtaa ja kuuntele - Opas seksuaalisen houkuttelun ja seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisyyn nuorisotyössä*. Koordinaatti, Oulun kaupunki. <https://koordinaatti.fi/system/files/2020-07/Kysyy%20kohtaa%20kuuntelee%20opas%20verkkoversio.pdf> (Viitattu 27.3.2022.)
- Parkkila, Helena & Heikkinen, Mervi (2018) Vulnerable bodily integrity: under-recognised sexual violence among girls in residential care institutions. *Journal of Gender-Based Violence* 2 (1), 25-40.
- Pearce, Jenny (2013) A Social Model of 'Abused Consent'. Teoksessa Margaret Melrose & Jenny Pearce (toim.) *Critical Perspectives on Child Sexual Exploitation and Related Trafficking*. Palgrave Macmillan.
- Pearce, Jenny & Coy, Maddy (2018) 'Child Sexual Exploitation and Consent to Sexual Activity: A Developmental and Context Driven Approach'. Teoksessa Mike Shaw & Sue Bailey (toim.) *Justice for Children and Families. A Developmental Perspective*. London: The Royal College of Psychiatrists, 128–137.
- Phillips, Lynn M. (2000) *Flirting with Danger Young Women's Reflections on Sexuality and Domination*. New York: New York University Press.
- Phipps, Alison & Ringrose, Jessica & Renold, Emma & Jackson, Carolyn (2018) Rape culture, lad culture and everyday sexism: Researching, conceptualizing and politicizing new mediations of gender and sexual violence. *Journal of Gender Studies* 27 (1), 1–8. <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1266792>
- Pihkala, Suvi & Huuki, Tuija & Sunnari, Vappu (2019) Moving with Touch: Entanglements of a Child, Valentine's Day Cards and Research-Activism against Sexual Harassment in Pre-Teen Peer Cultures. *Social sciences* 8 (8), 226.
- Putnam, Frank W. (2003) Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* 42 (3), 269–278.
- Smette, Ingrid; Stefansen, Kari & Mossige, Svein (2009) Responsible victims? Young people's understandings of agency and responsibility in sexual situations involving underage girls. *Young – Nordic Journal of Youth Journal* 17 (4), 351–373.
- Sørensen, Kuno (2015) Grooming – A Strategic Process. Teoksessa *Is It Really That Bad. An anthology of online sexual abuse of children and young people*. Save the Children Denmark, 33–46.
- Sunnari, Vappu, Heikkinen, Mervi & Kangasvuo, Jenny (2003) Introduction. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo & M. Heikkinen (toim.), *Gendered and sexualised violence in educational environments* (s. 9–23). Oulun yliopisto.
- Thomson, Rachel (2004) "'An Adult Thing'?" Young People's Perspectives on the Heterosexual Age of Consent'. *Sexualities* 7 (2), 133–149.
- Towns, Alison & Adams, Peter. (2016). "I didn't know whether I was right, wrong, or just bewildered." Ambiguity, responsibility, and silencing women's talk of men's domestic violence.. *Violence Against Women*. 22. 496-520.
- Vuorelainen, Anna & Elonheimo, Henrik (2013) Nuorten vastikkeellinen seksi pääkaupunkiseudulla: Tuore tutkimus kertoo nuorten parissa työskentelevien havainnoista. *Haaste: Asiantuntevasti rikoksentorjunnasta ja kriminaalipolitiikasta* 13 (2), 32–33.
- Wekerle, Christine & Wolfe, David A. (1999) Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review* 19, 435–456.
- White, Rob & Wyn, Johanna (1998) 'Youth Agency and Social Context'. *Journal of Sociology* 34 (3), 314–327.
- Överlien, Carolina (2003) 'Innocent Girls or Active Young Women? Negotiating Sexual Agency at a Detention Home'. *Feminism & Psychology* 13 (3), 345–367.